

P. K o k l a
(Tallinn)

AKADEEMIK PAUL ARISTE JA CÕV

Ajakiri "Советское финно-угроведение. Soviet Finno-Ugric Studies. Sowjetische Finnisch-Ugrische Sprachwissenschaft. La Linguistique Finno-Ougrienne Soviétique" hakkas ilmuma 1965. aastal. Asjaajamine algas eelmise aasta suvel, mil Eesti NSV Teaduste Akadeemia juhtkond tegi Keele ja Kirjanduse Instituudile ülesandeks leida oma ridadest sobivad inimesed üleliidulise fennougristikaajakirja teaduslikuks toimetamiseks. Ajakirja mõtte algatajate hulgas oli loomulikult akadeemik professor Paul Ariste. Endastmõistetav oli seegi, et akadeemik Aristest sai ajakirja peatoimetaja ja toimetuskolleegiumi esimees. Lubatagu tähendada, et kui see nii poleks olnud, oleks nende ridade kirjutaja alustanud võimalikult visa vastupanu, kui asepeatoimetaja ametit hakati instituudi direksiooni poolt temale veeretama. Kuna aga ettevõtte eesotsas oli Paul Ariste, siis tundus, et argumentid kõrvalepõiklemiseks langevad üksteise järel ära.

Uue väljaande esimese numbriga saatesõnast ilmuvad peatoimetaja juhtmõtted. Ajakirjast pidi saama kõigi Nõukogude Liidu fennougristide ühine tribüün. Ühtlasi avaldatakse seal lootust, et ka kolleegid raja tagant astuvad toimetusega koostõesse. Nagu nüüd, paarkümmend aastat hiljem, teame, on need lootused täide läinud. Oluliseks põhimõtteks, mida ta algusest peale rõhutas, on P. Aristel see, et ajakiri olgu puhtalt keeleteaduslik. Oma väikese mahu tõttu on täiesti mõistetav, et on tulnud loobuda teistesse fennougristika harudesse kuuluvate materjalide publitseerimisest. Sellega ongi CÕV kujunenud kogu maailmas ainulaadseks perioodiliseks väljaandeks, kuna ta käsitleb esiteks ainult keeleteaduslikke ja teiseks ainult uurali keeli puudutavaid probleeme.

See, et toimetusse on pidevalt saabunud käsikirju nõukogude silmapaistvalt fennougristidelt, tuleb kindlasti panna peatoimetaja autoriteedi arvele. Kui jutt on autoreist, ei saa mainimata jätta veel üht asjaolu, nimelt P. Ariste suhtumist noorte uurijate tõiadesse. Need on leidnud temalt

alati mõistvat ja abivalmis tähelepanu. Mõnigi kord on aspirant toimetanud oma kirjutise otse peatoimetajale Tartusse, kust see siis jõuab koos tema arvamusega toimetusse. See ei tähenda, et P. Ariste laseks kellelegi latti madalamale, teeks hinnaalandust. Sageli võib tema retsensioonides lugeda: vaevugu kirjutaja kõigepealt tutvuma CÕY tehniliste nõuetega ja tsiteerimistavaga, alles korralikult vormistatud käsikirjast tulevad täielikult ilmsiks selle sisulised väärtused ja väärtused. P. Ariste ei andesta ühelegi autorile, kes kirjutab, nagu tema ümber oleks vaid tühi maa, s.t. jätab arvestamata senised tööd asjaomase probleemi kohta. Tulgem veel hetkeks tagasi välismaa fennougristide juurde. Ajakirja rajamise aegu ei olnud sugugi endastmõistetav, et järgnevatel aastail tõuseb välisautorite arv kümneisse. Kuid juba esimeses aastakäigus trükiti ära Stockholmist saabunud kaastöö. Ning me teame, et asjade selline käik on seotud P. Ariste isikuga - kõik välisautorid tunnevad tematööd, suur osa tunneb teda isiklikult.

Paar sõna tahaksin öelda sellest, kui võrd ja mil kombel peatoimetaja on juhtinud toimetuse tööd. Peab mõnna, et kamaandamine ei kuulu tema maneeris, küll aga on ta suunanud ja mõjustanud. Post on agaralt kulgenud Tallinna Sakala, hiljem Lauristini tänavale ja Tartu Jakobsoni tänavale vahel. Ümbrikud sisaldavad käsikirju, siseretsensioone, korrekture jne. Lisanduvad muidugi suusõnalised nõupidamised nelja silma all või suuremas koosseisus nii Tallinnas kui Tartus. Peatoimetaja on kõigi möödunud aastate jooksul läbi vaadanud kõik toimetusele saabunud käsikirjad, ja neid on üle tuhande. Ning korrektuurid ei peaks ju kuuluma otseselt peatoimetaja ülesannete hulka. Kumatigi, neis leiduvate märkuste puhul toimetajad kas murravad pead või siis lausa röömustavad.

Temaatilise suunamise kohta peab märkima, et P. Ariste ei ole ei keeliti, ei keele eri tasandite ega eri uurimismeetodite suhtes mingit lõiku eelistanud. Kõige puhul on olnud määravaks kompetentne ainekäsitus ning teaduslik tase. Eelöelduga liitub veel üks probleem, mis kerkib nähtavasti kõigi teaduslike ajakirjade toimetustes: see on autori vastutus. Peatoimetaja on alati rõhutanud seisukohta, ja see on kehtivaks saanud SFU-s, et autor kannab tahes-tahtmata vastutust oma teaduslike tulemuste eest, kui need on argumenteeritud tänapäeva keeleteaduse meetodite tasemel. Aru-

saadavalt võivad autori vaated sel juhul lahku minna toimetuse ja toimetuskolleegiumi arusaamadest.

Palju on räägitud ja kirjutatud P. Ariste haruldasest keelteoskusest. Tahaksin rõhutada, et tema juures on tege- mist millegi enamaga kui lihtsalt paljude keelte valdamise- ga. Keelteoskus on temas kasvanud eriliseks mõtteviisiks, mingiks eripäraseks jooneks, mida on raske määratledagi, kuid mis kuulub lahutamatult tema isiksusse. See omadus väljendub näiteks väljapaistvalt avarasüdamelises suhtumises kõige erinevatesse rahvustesse ja suures huvis nende kultuuride vastu. P. Ariste ei ole tõepoolest nende killast, kes teevad suuri sõnu internatsionalismist, pole aga ise võimelised lõ- pule viima lausetki muus kui oma emakeeles. P. Ariste keel- tetunnetus avaldub tegelikkuses CõV lehekülgedel. Peatoimeta- ja hoolitseb pidevalt selle eest, et ajakirja materjalid oleksid lugejaille kättesaadavad mitmetes keeltes. Pidades silmas seda juhtmõtet on publitseeritud uurimusi ja tutvus- tatud nõukogude keeleteadlaste teoseid nii vene kui ka sak- sa, inglise ja vahetevahel prantsuse keeles. Tänu sellele näib ajakiri olevat saavutanud rahvusvahelise kõlapinna: vä- lismaistes väljaannetes torkab üha sagedamini silma viiteid lühendiga CõV.

Käesolevas ühenduses ei ole põhjust esitada CõV loiku P. Ariste bibliograafiast, küll aga tahaks paari sõnaga puu- dutada tema kaastõõd. 19 aasta jooksul on kirjutisi kogune- nud üle 70. Teemaatilistest rühmadest on suurim keelekontakte ja laensõnu käsitlev. Arvukalt on ka etimoloogiaid, sealhul- gas kohanimesid käsitlevaid. Üksikeeltest on ta sagedamini tegelnud vadja keele küsimustega. P. Ariste ei ole väsinud kordamast, et ka eesti keel kuulub soome-ugri keelte hulka, pidades silmas, et CõV peaks avaldama rohkem eesti keelt kä- sitlevaid tõid. Ise on ta ajakirja veergudel korduvalt pöör- dunud eesti keele probleemide juurde. Personaaliasse kuulub temalt ligi 20 kirjutist. Arvustusi ilmunud raamatute ja väi- tekirjade kohta koguneb veelgi rohkem. Tihti on peatoimetaja mõne tülika teose retsenseerimisega toimetuse hädast välja aidanud.

Kui lugupeetud juubilarilt tema eelmise juubeli puhul küsiti, mida ta eriliselt sooviks, siis kostis ta vastuseks: soovin, et võiks veel palju kirjutada (ESA 26/27 : 118). See soov on täide läinud. Edaspidiseks soovib käesolevate ri- dade kirjutaja sedasama ning jätkuvat ülimalt meeldivat koos- tõõd.

P. K o k l a
(Tallinn)

AKADEMIEMITGLIED PAUL ARISTE UND COV

Z u s a m m e n f a s s u n g

Die Zeitschrift "Советское финно-угроведение. Sowjetische Finnisch-Ugrische Sprachwissenschaft" erscheint seit 1965. Entscheidenden Anteil daran, daß im Laufe von fast 20 Jahren Arbeiten sowohl von sowjetischen Finnougristen als auch Kollegen aus dem Ausland publiziert werden konnten, hat zweifellos die persönliche Autorität des Chefredakteurs Paul Ariste. Er hat fortlaufend dafür Sorge getragen, daß die Forschungen, Rezensionen und Materialien mit informativem Inhalt in verschiedenen Sprachen zur Veröffentlichung kamen. Dank dieser Tatsache hat die Zeitschrift ein bemerkenswertes internationales Echo gefunden. Entsprechend dem Grundprinzip von Paul Ariste liegt die Hauptverantwortung für die im Artikel vertretenen Standpunkte beim Autor; die Hauptsache ist, daß diese korrekt argumentiert sind. Bei der Lenkung der Redaktionstätigkeit hat der Chefredakteur weder der Behandlung eines speziellen Themenkreises noch der Anwendung bestimmter Forschungsmethoden den Vorzug gegeben. Entscheidend ist einzig und allein die kompetente Bearbeitung des Sprachmaterials. Während dieser Zeit hat Paul Ariste auch viele eigene Beiträge in den Spalten der Zeitschrift publiziert.